

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan työ- ja elinkeinojaosto**Kirjallinen asiantuntijalausunto aiheesta HE 154/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2023****Teema: Kotouttaminen**

THL kiittää kirjallisen asiantuntijalausunnon mahdollisuudesta.

Maahanmuutto on kasvanut ja monipuolistunut ja globaalin maailmantilanteen ja ennusteiden mukaan trendi tulee jatkumaan samansuuntaisena. Kotoutumisen toimiin on myös jatkossa panostettava.

Maahan muuttaneen väestön, ja erityisesti naisten, muuta väestöä matalampaa työllisyysastetta ja korkeaa osuutta työvoiman ulkopuolella selittävät niin yksilö-, perhe- ja ryhmätason tekijät kuin rakenteelliset tekijät. THL:n väestötutkimuksissa havaitaan, että merkittävimpiä työllistymisen esteitä ovat koetut kielitaidon puutteet, vähäiset suhteet kantasuomalaisiin sekä koulutukseen, työkokemukseen ja tiedonsaantiin liittyvät puutteet. Tunnistettuja rakenteellisia ongelmakohtia ovat muun muassa syrjintä työmarkkinoilla, tutkintojen ja työkokemuksen viralliseen ja työnantajien epäviralliseen tunnustamiseen liittyvät haasteet sekä perusteettomat kielitaitovaatimukset. Myös kotihoidontuen on arvioitu luovan taloudellisen kannustinloukun etenkin vähän koulutettujen naisten työllistymiseen. Toisaalta kotihoidontuella voi olla lapsiperheköyhyyttä lieventävä vaikutus juuri niille perheille, joissa vanhemmat ovat kaukana työmarkkinoista. Työmarkkinaintegraation hitautta selittää myös palveluiden piiriin pääsemisen hitaus. THL kannattaa sitä, että kielikoulutukseen tulee päästä kolmen kuukauden kuluessa myönteisen oleskelulupapäätöksen saamisesta. Kotoutumista tukeva toiminta jo maahan muuton yhteydessä voi nopeuttaa oleskeluluvan saaneiden myöhempää kielen oppimista ja työllistymistä.

Monella alalla, ml. SOTE-alalla, on Suomessa pulaa koulutetusta työvoimasta. Väestömme ikääntymisen seurauksena alan työvoimapula on jo nyt huomattava. Käynnissä oleva demografinen muutos edellyttäneen työ- ja opiskeluperäisen maahanmuuton edistämistä vahvoilla valtion toimenpiteillä yhtenä keinona työvoimapulaan vastaamisessa. Tarvitaan myös panostusta työmarkkinoiden rakenteellisen syrjinnän systemaattiseen purkamiseen. Rakenteellisen syrjinnän seurauksena maahan muuttaneita ajautuu matalapalkkaisille aloille ja koulutusta vastaamattomiin tehtäviin. THL:n väestötutkimuksissa havaitaan esimerkiksi, että useampi kuin joka kolmas korkeasti koulutettu ulkomaalaistaustainen nainen on ylikoulutettu nykyisiin työtehtäviinsä nähden, kun suomalaissyntyisistä naisista ylikoulutettuja on sen sijaan joka viides. Syrjintä työmarkkinoilla on usein tiedostamatonta ja rakenteellista, ja sitä esiintyy paitsi rekrytoinnissa, myös esimerkiksi vakinaistamis- ja ylenemistilanteissa sekä irtisanomistilanteissa. Myös ammatillisen koulutuksen hitaat ja raskaat hyväksymis- ja ammattioikeuden myöntöprosessit ovat SOTE-sektorilla rakenteellista syrjintää ylläpitäviä. Näitäkin prosesseja olisi syytä tarkastella työmarkkinoiden houkuttelevuuden lisäämiseksi myös ulkomaalaisen työvoiman kannalta.

Rakenteellinen syrjintä työelämässä vahvistaa yhteiskunnallista eriarvoisuutta, ja syrjintäkokemuksilla on tutkitusti myös kielteinen yhteys terveyteen ja hyvinvointiin. Syrjintää voidaan vähentää vaikuttamalla ihmisten asenteisiin ja viestimällä, että syrjintä on kiellettyä ja että syrjintään puututaan. Syrjinnän juridisten seuraamusten tulee olla tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia. Lisäksi syrjinnän kohteeksi joutuneen tulee voida luottaa oikeuksiensa toteutumiseen, mikä rohkaisee ilmoittamaan syrjinnästä ja puuttumaan siihen. THL:n tuottama ja loppuvuonna 2022

julkaistava verkkokoulutus antirasismista ammattilaisille pyrkii osaltaan vahvistamaan suomalaisen yhteiskunnan syrjimättömyyttä ja yhdenvertaisuutta.

Pääjohtaja Markku Tervahauta

Johtaja Mika Salminen